

T Á R C A.

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1912. ÉV HARMADIK NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga a lefolyt negyedévben köteles példányokban 2755 drb nyomtatvánnyal, ajándék útján 531 drb, vétel útján 176 drb, összesen 3462 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül köteles példányok címén beérkezett: alapszabály 364 drb, falragasz 1939 drb, gyászjelentés 1512 drb, hivatalos irat 96 drb, műsor 282 drb, perirat 3 drb, szinlap 1975 drb, zárszámadás 521 drb, különféle 753 drb, összesen 7445 drb apró nyomtatvány. Vételre fordítottunk: 1425·82 koronát, 313·80 márkát, 27 frankot.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: A múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelősege; BERZEVICZY Albert; Biblioteca Nacional, Rio de Janeiro; CZÉKUS Frigyes, Kiskúndorozsma; DÖMÖTÖR Győző, Zombor; Dunántúli ág. hitv. ev. püspök, Pápa (2 drb); ELLEND József, Sárospatak (4 drb); ERDÉLYI Pál, Kolozsvár; Ernst-múzeum igazgatósága; FERBER Mihály; FRAKNÓI Vilmos (52 drb); FUCHS Rafael; GÁBRIEL Ferenc; Grafikai Szemle szerkesztősége; GYÁRFÁS Tihamér, Brassó; GYÖRY Tibor; Handelsministerium, Wien; HANGAY Octáv, Kolozsvár; HEVESY Andor; Hist. Verein für Steiermark, Graz; Br. HORNIG Károly, Veszprém; Institut internat. d'agriculture, Rome (6 drb); Iskolaigazgatóságok (368 drb); JORDÁN Károly; Katholikus Szemle szerkesztősége; Kereskedelemügyi minisztérium; Királykegye községe; Kungl. humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala (3 drb); Kunstgewerbliches Museum, Prag; LÁZÁR Elemér; LEHOCZKY Tivadar, Munkács; Library of Congress, Washington (5 drb); Magyar Iparművészet szerkesztősége; Magyar Jogászegylet; Magyar Katonai Közlöny szerkesztősége (2 drb); M. kir. Konkoly-alapítványú

astrophys. observatorium, Ógyalla; M. kir. központi statisztikai hivatal; M. kir. pósta- és távirda vezérigazgatóság (3 drb); M. kir. várépítési bizottság; Magyar Közgazdasági Társaság; Magyar Néprajzi Társaság; Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága; Magyar Tudományos Akadémia (6 drb); Magyarhoni földtani társulat barlangkutató bizottsága (7 drb); MAJOVSZKY Pál (2 drb); MÁRKI Sándor, Kolozsvár (4 drb); MATTYASOVSKY Kasszián (2 drb); MELICH János; Országos Törvénytár szerkesztősége; Pannonhalmi főiskola igazgatósága; Phys.-med. Gesellschaft zu Würzburg; Pozsonyi kir. jogakadémia igazgatósága (4 drb); Rendőr-főkapitányság; RÉTHY László (2 drb); Smithsonian Institution, Washington (7 drb); Soós Ferenc, Orsova; SWEVEN Godfrey, New-York; SZIKLAY Ferenc, Fehértemplom; SZŐKE Emil.

A vásárolt könyvek közt említésre érdemesebb szerzemények: 1. Az új praedicatorok felszentelésének rendi (1600 körül, unikum, 220 korona), 2. CALEPINUS A. Dictionarium decem linguarum. Lugdunum 1586 (300 korona).

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 2469 egyén 6803 kötet nyomtatványt használt; kölcsön útján pedig 402 egyén 1165 kötetet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 1167 munkát osztályoztak, melyekről összesen 1683 cédula készült. Teljes átdolgozás alá került a *Disciplina cameralis* könyvtári szak. Kötés alá 385 művet 472 kötetben küldtünk.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe ez idő alatt 1030 csomag érkezett, ugyanonnan 1091 levelet expediáltak, amiből 401 reklamálás volt.

Az 1897: XLI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben 15 esetben indítottunk peres eljárást.

II.

A *hirlaptár* a lefolyt évnegyedben köteles példányok útján 546 évf. 17.280 számával, ajándék útján 1 évf. 7 számával, vásárlás útján 176 évf. 725 számával, összesen 723 évf. 18.012 számával gyarapodott. — Ebből ajándék: dr. MÁRTON Lajostól: «Internationale Depeschen-Zeitung» (Karlsbader Korrespondenz) f. é. május 21—26-ki számai. Vásárlás: 189 koronán, legnagyobb részt KUN Dániel antikváriustól a SZALÁDY Antal-féle nevezetes hirlapgyűjteménynek a múzeumit kiegészítő darabjai.

Az évnegyed folyamán a könyvtárban 381 olvasó 608 hirlap 863

évfolyamát 1044 kötetben használta, házon kívül 16 olvasó 29 hirlap 68 évfolyamát 131 kötetben, összesen tehát 397 olvasó 637 hirlap 933 évfolyamát 1175 kötetben.

Átnéztük 723 évf. 11,961 számát; céduláztunk 34 évfolyamot, közte 5 új lapot. Ezeken fölül a rendes folyómunka egyéb elágazásai is zavar-
talanul folytak.

III.

A *kézirattár* az 1912. év harmadik negyedében ajándék útján 5 újkori kézirattal és 4 fényképmásolattal, vétel útján 13 újkori kézirattal, 120 irodalmi levéllel, 119 irodalmi analektával, 9 zenei kézirattal és 140 zenei levéllel, áttétel útján 5 újkori kézirattal, összesen 415 darab-
bal gyarapodott. Vételre 3870 koronát és 80 márkát fordítottunk.

Ajándékozók voltak: Kovács István, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága, RETHY László, TEGLÁS Géza és TOLDY László.

A jelen évnegyedi szerzemények között jelentékeny történelmi értékkel bírnak Mészáros Lázár emlékiratainak egy részlete, Esztergom város régi számadáskönyvei s egy francia nyelvű kézirat, melynek szerzője részt vett a török elleni felszabadító hadjáratban; míg irodalmilag becsesek Szalay László, Eötvös és Bajza levelei. Nem kevésbé értékes gyarapodást nyert a kézirtár zenei gyűjteménye, a többi között Goldmark és Sauer Emil kézirataiban és leveleiben, id. Ábrányi Kornél egy szerzeményében, mely Liszt sajátkezű jegyzeteivel van ellátva s az Erkel család levelezésében, mely gyűjtemény Erkel Ferenchez, Sándorhoz és Gyulához intézett levelekből áll.

A kézirtár személyzetét a folyó munka mellett főképen a Jóakarhatagyték folytatatólagos földolgozása vette igénybe, azonkívül tovább folyt az irodalmi levelek kiválogatása a levéltárból.

Az évnegyed folyamán 59 kutató használt 160 kéziratot és 241 irodalmi levelet. Kikölcsönöztünk 4 esetben 4 kéziratot.

IV.

A *levéltár* törzsgyűjteménye ezen évnegyedben vétel útján 723, ajándékozással 99 darabbal gyarapodott. Vételre fordítottunk 2790 koronát és 80 márkát.

Ajándékaikkal Eperjessy István, Lajosfalvy István, dr. Molnár István és Madarász László (Páris) gyarapították gyűjteményünket.

A gyarapodás így oszlik meg: 11 eredeti középkori oklevél és 3 másolat, 748 újkori irat, 20 címereslevél és nemesi irat, 1848/49-ből

2 irat és 42 nyomtatvány. A megelőző negyedévben szerzett s azóta már feldolgozott EBECZKY-iratok állaga: XVI. sz. középkori (másolat) 1 drb, XVI. sz. 8, XVII. sz. 83, XVIII. sz. 346, XIX. sz. 108, 11 genealogiai tábla, 17 lajstrom, összesen 574 drb.

Címeresleveleink gyűjteménye a következő darabokkal gyarapodott: 1. 1553. március 23. I. FERDINÁND címereslevele KYNCHÉ Mihály és családja részére, a címerkérő folyamodvánnyal. — 2. 1553. augusztus 25. I. FERDINÁND címereslevele TYNÓDI Sebestyén diák részére (a címer fényképmásolata). — 3. 1557. augusztus 2. I. FERDINÁND címereslevele Göröcsöni LANTOS Ambrus és György részére, másolat. — 4. 1577. március 11. BÁTHORI István lengyel király címereslevele Kocsárdi GÁLFFY János részére, másolat. — 5. 1592. december 18. BÁTHORY Zsigmond címereslevele BALLOS István és társai részére, másolat. — 6. 1592. Bizonyítvány a SZENTKIRÁLYI-család címereslevelének kihirdetéséről Nyitra megyében. — 7. 1602. A Sepsiszentgyörgyi DACZÓ-család címere (síremlékről vett fényképfelvétel). — 8. 1610. május 30. BÁTHORI GÁBOR címereslevele Zabolai SZÉKELY István részére, másolat. — 9. 1625. március 23. BETHLEN GÁBOR címereslevele SIPOS Simon részére, másolat. — 10. 1628. augusztus 16. II. FERDINÁND címereslevele CEDÁK (a név belehamisítva) Mátyás részére, eredeti. — 11. 1631. július 23. I. RÁKÓCZI György címereslevele több katonája részére, másolat. — 12. 1635. június 8. I. RÁKÓCZI György címereslevele HARKÓ András és társai részére, másolat. — 13. 1653. január 25. II. RÁKÓCZI György címereslevele KEREKES Mihály részére, másolat. — 14. 1665. március 30. APAFI Mihály címereslevele SZABÓ Tamás és társai részére, másolat. — 15. 1676. április 15. APAFI Mihály címereslevele Szárhegyi ÖTVÖS, másk. BAJNA-család részére, másolat. — 16. 1702. november 2. LIPÓT címereslevele SZÖLLÖSY Mátyás és családja részére, eredeti.

Az újabban szerzett darabok közül külön is megemlítenődnek tartjuk a 48/49-iki iratok néhányát, köztük GUYON Richard gróf 1849. augusztus 14-én kelt levelének fogalmazványát, melyet a fegyverletétel után HAYNAUHOZ intézett; a 48-as nyomtatványaink is igen értékes anyaggal gyarapodtak a múlt évnegyedben. A középkori oklevelek közül kiválik a kalocsai káptalan 1390. május 31-ki kiadványa, mely szószerint átírja I. BÉLA 1061-ben kelt oklevelének egy részét a szekszárdi apátság alapításáról. Ez az eddig ismert legrégebb átírata az alapítólevelnek. Az újabbkori iratok közt a legbecsesebbek közé sorolandók ZINZENDORF Fülöp gróf 1715. május 27-én és 29-én keltezett levelei ILLÉSHÁZY

Miklós gróf kancellárhoz az országgyűlés, főleg a vallási törvényjavaslat előkészítéséről.

A könyvtárban elhelyezett családi levéltárak közül a gróf SZÉCHÉNYI családe gyarapodott az 1908—1912. között tartott családi gyűlések jegyzőkönyvei- és mellékleteivel, összesen 169 darabbal, melyeket gróf SZÉCHÉNYI Sándor küldött be.

A levéltár személyzete főleg a nagyobb gyűjtemények (EBECZKY-iratok, PÁLMAJ-gyűjtemény) feldolgozásával, a vásárolt 48/49-es nyomtatványok és középkori oklevelek cédulázásával, a gróf FORGÁCH levéltár ghymesi ága iratainak folytatólagos rendezésével, végül a THALY levelezés lajstromozásával foglalkozott a múlt évnegyedben. A THALY-hagyaték levéltári részének feldolgozása remélhetőleg a legközelebbi idő alatt befejezést fog nyerhetni.

A használat adatai a következők: 34 kutató használt 10.327 darabot, 7 térítvényen kikölcsönöztünk 330 darab iratot.